

***A DUNAKANYAR TERMÉSZETI ÉS KULTURÁLIS
ÖRÖKSÉGÉRE ALAPOZOTT FENNTARTHATÓ
FEJLESZTÉSI STRATÉGIA KIEGÉSZÍTÉSE***

készítette:

Hologon Környezetvédelmi
Tanácsadó és Szolgáltató Bt.

Verőce

2006. július

Bevezetés

A Dunakanyar természeti és kulturális örökségére alapozott fenntartható fejlesztési stratégia kiegészítése a stratégiával kapcsolatban született észrevételeket, véleményeket, az észrevételekre adott válaszokat tartalmazza. A kiegészítés nem önálló dokumentum, célja, hogy az észrevételek alapján a stratégiában végrehajtott módosítások megértéséhez és elfogadásához további információkat adjon. A kiegészítés reményeink szerint bepillantást enged abba a műhelymunkába is, amelynek során az anyag elkészült.

A kiegészítés meglévő dokumentumok, a stratégia készítés időszakában és az észrevételek után gyűjtött adatok alapján készült.

A Dunakanyar természeti és kulturális örökségére alapozott fenntartható fejlesztési stratégia 2006. május 31-ére elkészült. Megrendelő a dokumentációt véleményezésre kiküldte a Dunakanyar Térségi Fejlesztési Tanács tagjainak és a fejlesztésben illetékes Bizottságainak, továbbá a VÁTI Magyar Regionális Fejlesztési és Urbanisztikai Kht-nak és az Országos Területfejlesztési Hivatalnak. A visszaérkezett vélemények alapján a Stratégia két lépésben módosult. Jelen dokumentum az Országos Területfejlesztési Hivatal azon észrevételeire adott választ tartalmazza, amelyek a javított változatban is magyarázatra szorulnak.

Válaszok az észrevételekre *(Tájékoztatás az Országos Területfejlesztési Hivatal részéről megfogalmazott észrevételekkel kapcsolatban, melyek nem vagy csak részben kerültek beépítésére a javított változatban.)*

1. Számos megjegyzés arról tanúskodik, hogy a bíráló a Stratégia készítésének módszertanát, a dokumentummal támasztott sajátos elvárásokat nem ismerte a bírálat időpontjában. Mivel a legtöbb kritika a helyzetfeltárást érte, fontosnak tartottuk röviden összefoglalni, hogy milyen, előre meghatározott szempontok figyelembe vételével készítettük el a leginkább bírált helyzetfeltárást. Hozzá kell tenni, hogy a dokumentum szerkezete és a munka módszertana – az egységesség érdekében - az összes stratégiára megegyezett.

A helyzetelemzésre vonatkozó előzetesen, illetve a programozás közben megfogalmazott kívánalmak:

A helyzetelemzés összefoglalja a szakterület **stratégiája szempontjából releváns** aspektusait a DTFT területén. Ez a stratégiák esetében más és más, viszont minden szakstratégiának reagálnia kell:

- a szuburbanizációs folyamatokra,
- Budapest és a nagyobb városok hatásának érvényesülésére,
- a határ menti együttműködések és nemzetközi kapcsolatok alakulására és lehetőségeire.

A helyzetelemzés része a táblázatos formában megjelenő, 1-5 oldal terjedelmű SWOT-analízis. A helyzetelemzés legyen lényegre törő, de minden fontos momentumot tartalmazó elemzés. A fejezet teljes terjedelme (SWOT analízissel együtt) **30-50 oldalnál** ne legyen több. A hosszabb, 40-50 oldal terjedelmű helyzetfeltárást akkor indokolt, ha 1. ez okvetlenül szükséges a stratégia megértéséhez, 2. maga a stratégia kifejtése is nagyobb terjedelmű. A helyzetelemzésben - a szakmaiság követelményét betartva – törekedni kell arra, hogy a „szakzsargon” helyett közérthető formában legyenek megfogalmazva a megállapítások. A helyzetelemzés első eredményeit látva megegyezés született, hogy jelen stratégia esetében a latin nevekkal teletűzdelt földtani, növénytani és állattani leírások és a környezet állapotára vonatkozó, szakemberek számára értelmezhető statisztikák helyett inkább a szakmai

körökben ugyan ismert, de a stratégia szempontjából fontos összefüggések, illetve csak a készítők által különösen fontosnak tartott adatsorok szerepeljenek. Az első, március elejére elkészült változat ennek megfelelően javításra került, a társulástani leírások és néhány környezeti paraméterre (pl. levegő) vonatkozó adatok kikerültek az anyagból.

Hozzá kell tenni még, hogy a fent leírt terjedelmi korlátokon túl egyéb szempontok is befolyásolták a munkát. A stratégiában nem kívántuk pótolni a térségi környezetvédelmi tervek hiányosságait, nem törekedtünk egy korszerű, aktuális adatokkal alátámasztott „térségi környezetvédelmi terv” elkészítésére. Bár mindenfajta területi tervezés esetén fontosnak tartjuk, hogy naprakész, releváns környezeti adatok álljanak rendelkezésre, ezek pótlása semmiképp sem tartozhat egy térségi stratégia elkészítésének menetébe.

2. Az adathiány kérdését a Stratégia javított változatában sem tudtuk a bíráló által elképzelt módon kezelni. A bíráló hivatkozik arra, hogy az illetékes hivatalokban és egyéb szervezetekben rengeteg hozzáférhető adat áll rendelkezésre, így adathiányról tulajdonképpen nem beszélhetünk. Jóllehet ez az állítás bizonyos értelemben igaz, de számunkra a probléma egészen más síkon jelentkezett. Széleskörű feltárást végeztünk az elérhető adatok aktualitására, megbízhatóságára és felhasználhatóságára vonatkozóan, figyelembe vettük korábbi térségbeli tapasztalatainkat, és ez alapján fogalmaztuk meg azt az állításunkat, hogy a rendelkezésre álló adatok mennyisége és minősége nem felel meg a magas színvonalú programozói munka követelményeinek. Mit jelent ez? Az adatok jelentős részének térbeli, időbeli eloszlása olyan mértékben váltakozik a programozási területen belül, hogy a teljes területről hiteles képet adni ezek közlésével nem lehet. Az adatokban bővelkedő területekkel részletesebben foglalkozni egy korlátozott terjedelmű stratégiai szintű dokumentum esetében nem indokolt, hiszen ez az arányok további, egyébként is kifogásolt eltolódásához vezet, ráadásul ez a torzulás nem tükrözi a prioritásokat sem. Számos más térségi példa található arra, hogy a beszerzett, a tervekben mérlegelés nélkül közzétett adatok nagy mértékben zavarják a tanulmányok érthetőségét is.

Az arányeltolódás csapdáját az adatok felesleges halmozása nélkül sem sikerült ugyan elkerülni (és ezt jogosan bírálhatták is), ez azonban elsősorban a stratégia komplexitásának, a feladat nehézségének volt köszönhető.

Kétségtelen, hogy jobb szervezéssel, elsősorban a helyzetfeltárára jutó hosszabb időtartammal lehetne még javítani a stratégia egyes részeinél kifogásolt adathiányon. A programozás menete azonban kötött időrendben, a többi stratégiával párhuzamosan folyt, így a környezeti adatok beszerzésének előkészítésére, az adatok beszerzésére és feldolgozására az általános gyakorlat szerint szükségesnek tartott 1,5-2 hónap nem állt rendelkezésünkre. Ezzel kapcsolatban csak javasolni tudjuk, hogy a környezeti tervezést speciális adatigénye miatt a jövőben érdemes különválasztani. A tervezés ütemezésénél figyelembe kell venni az adatbeszerzés előkészítéséhez (az elérhető adatok vizsgálatára és a szükséges adatok kiválasztására) és az adatok hatékony felhasználásához szükséges időt (vagyis a beszerzést követően még biztosan jusson idő az adatok feldolgozására, értékelésére).

3. Egyéb észrevételekre adott válaszok:

A védett természeti területekkel kapcsolatban komoly érdeklődést tapasztaltunk az önkormányzatok részéről. A védettség jelenlegi rendszere laikusok számára bonyolult, átláthatatlan, számukra nem érthető, hogy miért van ennyiféle védett terület, hol és hogyan alakult ki a védett területeknek ez a magas aránya (és indokolt-e egyáltalán). Véleményünk szerint azzal a feltűnő ténnyel, hogy a programozási terület cserhádi részén látványosan alacsonyabb a védett területek aránya említés szintjén foglalkoznunk kellett. Mivel a Cserhát a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság igazgatási területének peremén helyezkednek el, így vélhetőleg a figyelem is később irányult ezekre a területekre. Ezt támasztja alá, hogy a terület természeti értékeinek feltárása az elmúlt években folyt nagyobb intenzitással (KAC

pályázatok keretében).

4. A részletes növényföldrajzi leírás megrendelő kérésére kimaradt a műből. A növénytársulások bemutatása a szakkifejezések mellőzésével nem képzelhető el, ezek alkalmazása pedig az érthetőséghez és a logikai kapcsolatokhoz nem járul hozzá.
5. A növényzet zöldfelületi és növénytani értéke közötti különbség véleményük szerint kulcsfontosságú. A még meglévő természeti értékek, a „természetes zöldfelület” védelme rendkívüli prioritást kell hogy élvezzen a zöldfelületi fejlesztésekkel szemben. A bíráló által fogalommagyarázatnak nevezett bekezdés fontosságára nem kell jobb példát keresni a stratégia alkotók között érzékelt különbségeknél. A „természeti környezet” alatt a stratégia alkotók döntő többsége egyszerűen a zöldfelületet (mindenfajta zöldfelületet) értette, nem téve különbséget a mesterséges zöldfelületek és az őshonos fajokból álló, évszázadok óta lévő életközösségek között.
Nem értünk egyet azzal sem, hogy a térségben elsősorban – tehát a meglévő természeti környezet megőrzését megelőző fontosságú - zöldfelületi fejlesztésekre lenne szükség. A „zöldfelületi deficit” néhány településen kétségkívül létezik, ennek relatív jelentősége azonban mind az országos helyzetet, mind a legsürgősebb feladatot, azaz a természeti környezet települések közé, gyakran a településekbe ékelődő foltjainak megőrzését tekintve alacsony.
6. Az érintett Nemzeti Park Igazgatóságok fejlesztési elképzelései a stratégia szempontjából kulcsfontosságúak. Ennek szellemében a leginkább érintett Duna-Ipoly Nemzeti Park terveit a programalkotás során figyelembe vettük, és a célok illeszkedéséről szóló fejezetben elhelyeztük a területrendezési terv legfontosabb céljait. A fejlesztési elképzelések természetesen ennél sokrétűbbek, teljes illeszkedés-vizsgálatra azonban a stratégia szintjén nem láttunk lehetőséget. Hangsúlyoznunk kell, hogy bármilyen stratégiai elem valósul meg a térségben, a nemzeti parkok bevonása nélkül ez nem képzelhető el. Az együttműködés magasabb formájához a javasolt intézkedések között a Dunakanyar Környezeti Tanács és a térségi Natúrpark adna szervezeti keretet.
Mindezeket figyelembe véve a Nemzeti Park Igazgatóságok fejlesztési terveit nem tartjuk indokoltnak beilleszteni a stratégiába, hiszen azok önálló stratégiák, melyeket a jelen stratégiában érdekelt szervezetek megfelelő szinten ismernek.
7. A megújuló, alternatív energiaforrások használatának lehetőségeit megegyezés szerint elsősorban az infrastrukturális stratégia keretein belül kellett vizsgálni. A megújuló energiaforrások környezeti feltételeit a tanulmány keretein belül nem volt lehetőségünk részletesen vizsgálni. A megújuló energiaforrások használatának lehetőségei – a mérsékelt fahasználatra alapuló technológiák kivételével rendkívül korlátozottak. Szélerőmű építésére technikai, tájképi-élővilág védelmi és egyéb földhasználati okokból (magas beépítettség, rekreációs zónák) nincs lehetőség a térség nagy részén. A fára épülő technológiák akadályát a jó minőségű és sokrétű funkciót betöltő erdők jelentik. A biomassa felhasználására korlátozott lehetőséget látunk, elsősorban az Ipoly-mentén és a programozási területen keleti és nyugati területein. Itt már korábban is felmerült az energiatüzelés gondolata. A geotermikus energia hasznosításának megvalósíthatósági tanulmányát el kell készíteni, ez azonban nem jelen stratégia feladata. A napenergia kérdése nem kötődik a stratégiakészítéshez, hiszen olyan természeti erőforrásra épít, amelynek gyakorlatilag nincsenek területi vonatkozásai. Megfelelő példa erre, hogy napelemek telepítésére a Szent Orbán Fogadó is engedélyt kapott a védett borszönyi területen.
8. A biodiverzitás csökkenés jellemző folyamatait érintettük a tanulmányban, így nem világos, hogy milyen további részletezésre lenne még szükség. A szakkifejezésekkel elmagyarázható folyamatok részletes leírását a megrendelő kifejezetten nem tartotta kívánatosnak, a stratégia szempontjából pedig nem látjuk, hogy mennyiben járulna hozzá a megértéshez, a következtetések megalapozásához.
9. A levegőszennyezettség esetén szintén nem világos, hogy milyen adatok segítenék a hitelesebb helyzetfeltárást. Valóban vannak légszennyezettséget mérő állomások a

térségben, ezek azonban messze nem reprezentatívak a programozási terület jellemzésére. légszennyezettség területi és időbeli eloszlásának részletes leírása tipikusan környezeti vizsgálatok tárgyát képezik. A stratégia ezen, a budapesti agglomerációra és a Duna-menti településekre elkészült szakanyagok eredményeit, fontosabb megállapításait vette át (ezen anyagokra történő hivatkozás megtalálható a felhasznált adatok, forrásmunkák felsorolásában).

10. Az árvízvédelem kétségkívül fontos kérdésnek tekinthető a legutóbbi áradások okozta károk és veszélyhelyzetek tükrében, a kérdéskör azonban nem képezte részét jelen stratégiának. Ennek oka, hogy az árvízvédelem jelentőségét felismerve a Dunakanyar Térségi Fejlesztési Tanács már készítetett egy alprogramot a Duna-menti településekre (A Dunakanyarbeli Duna Programon belül). Az árvízvédelmet hasonlóan fontos kérdésként kezeli a Duna Komplex Program is, amelyre szintén megtörténtek a szükséges hivatkozások.
11. A tájkép értékelés megállapodás szerint nem képezte a stratégia részét. A stratégiában elsősorban arra kellett figyelniük, hogy milyen intézkedések érinthetik, befolyásolhatják a programozási terület tájképi értékeit. Önálló táji értékelésre a stratégia keretei nem adtak lehetőséget, ilyen elvárás a stratégiakészítés során sem fogalmazódott meg.
12. A kulturális értékekről szóló helyzetfeltárára számos más kritika is érkezett. A kritikát részben jogosnak éreztük, de a szükséges változtatáshoz az irányt nem kaptuk meg. Sajnos a kulturális értékek témaköre nem lett pontosan felosztva a stratégiák között. A turizmusfejlesztési stratégiának egyik alapköve a térség gazdag kulturális öröksége, amelynek ismertetése legfőképpen ott lett volna indokolt. Tájékoztatásul kigyűjtöttük a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal honlapján található nyilvántartás szerint a Dunakanyar térségében előforduló, összesen több mint 600 műemlék illetve ezekhez tartozóan több mint 1300 db helyrajzi számos terület település szerinti megoszlását. Az adatokból látszik, hogy csaknem valamennyi településen találhatunk műemléket, ugyanakkor a helyi védelem alatt álló, vagy korábbi műemlék jellegű besorolást kapott értékek számáról nem áll rendelkezésre információ.

Kistérség	Település	Műemlékvédelem alatt álló területek száma (helyrajzi szám)	Műemlékek száma
Dorogi	Annayölgy	0	0
	Bajna	23	7
	Csolnok	1	1
	Dág	0	0
	Dorog	2	2
	Epöl	1	1
	Kesztölc	6	5
	Leányvár	2	2
	Máriaalom	4	4
	Nagysáp	0	0
	Piliscsév	1	1
	Sárisáp	2	2
	Tokod	3	3
	Tokodaltáró	0	0
	Úny	2	2
Esztergomi	Bajót	3	3
	Dömös	23	5
	Esztergom	433	105
	Lábatlan	1	1
	Mogyorósbánya	0	0
	Nyergesújfalu	4	4
	Pilismarót	14	5

Kistérség	Település	Műemlékvédelem alatt álló területek száma (helyrajzi szám)	Műemlékek száma
	Süttő	5	3
	Tát	2	2
	Dunakeszi	10	3
Dunakeszi	Dunakeszi	10	3
	Fót	17	8
	Göd	1	1
Pilisvörösvári	Budajenő	20	5
	Budakeszi	9	9
	Nagykovácsi	4	3
	Páty	8	5
	Perbál	3	3
	Pilisborosjenő	3	2
	Piliscsaba	13	4
	Pilisjászfalu	0	0
	Pilisszántó	3	3
	Pilisszentiván	0	0
	Pilisvörösvár	4	4
	Remeteszőlős	0	0
	Solymár	3	3
	Telki	3	3
	Tinnye	3	3
	Tök	2	2
	Üröm	3	2
	Zsámbék	13	12
	Szentendrei	Budakalász	4
Csobánka		4	3
Dunabogdány		6	4
Kisoroszi		3	2
Leányfalu		24	3
Pilisszentkereszt		10	5
Pilisszentlászló		1	1
Pócsmegyer		2	2
Pomáz		10	8
Szentendre		105	81
Szigetmonostor		3	3
Tahitótfalu		8	7
Visegrád		49	24
Szobi	Bernecebaráti	5	5
	Ipolydamásd	1	1
	Ipolytölgyes	5	4
	Kemence	5	5
	Kóspallag	1	1
	Letskés	4	3
	Márianosztra	7	6
	Nagybörzsöny	18	13
	Perőcsény	25	3
	Szob	3	2
	Tésa	0	0
	Vámosmikola	2	2
	Zebegény	2	2
Váci	Acsa	2	2
	Csörög	0	0
	Csővár	4	3
	Galgagyörk	5	3

Kistérség	Település	Műemlékvédelem alatt álló területek száma (helyrajzi szám)	Műemlékek száma
Kistérség	Kismaros	1	1
	Kisnémedi	2	1
	Kosd	3	3
	Nagymaros	18	8
	Penc	5	5
	Püspökhatvan	1	1
	Püspökszilágy	0	0
	Rád	5	4
	Szokolya	4	2
	Sződ	2	2
	Sződliget	0	0
	Vác	156	87
	Vácduka	9	4
	Váchartyán	9	3
	Verőce	7	7
Rétság	Alsópetény	6	5
	Bánk	1	1
	Berkenye	1	1
	Borsosberény	2	2
	Diósjenő	3	3
	Felsőpetény	0	0
	Horpács	3	3
	Keszeg	6	4
	Kétdobony	3	2
	Kisecset	1	1
	Legénd	7	6
	Nagyoroszi	2	2
	Nézsza	11	7
	Nógrád	3	3
	Nódrádsáp	45	3
	Nótincs	5	3
	Ósagárd	1	1
	Pusztaberki	1	1
	Romhány	6	4
	Szátok	1	1
	Szendehely	3	2
	Szente	1	1
Tereske	3	3	
Tolmács	3	2	
Összesen		1312	623

A műemléki adatok önmagukban nem mutatnak túl sokat a térség kulturális és épített örökségére vonatkozólag. Nem állnak rendelkezésre a helyi védettséget élvező építményekről információk, és ami talán még aggasztóbb, hogy a terület jelentős részén nem történt pontos felmérés a védelemre érdemes értékekről, így a tervezés során csak feltételezhető a létük. Nincsenek pontos ismeretek az egyes értékek tulajdonviszonyairól, hasznosításáról, állagáról, így a hosszú távú fenntartásukhoz szükséges stratégia kidolgozása sem képzelhető el. Mindezek miatt kezdeményeztük a Dunakanyar környezeti információs adatbázis létrehozását amely kiterjedne a kulturális értékekre is, segítséget nyújtva a térségi szintű hatékony védelemre. Ugyancsak ezt a célt szolgálná a térségi értékleltár elkészítése, amely kiterjedne nem csupán a már hivatalos védelmet élvező értékek felsorolására, bemutatására, hanem mindazon kulturális és építészeti értékekre is, amelyek formális

megbecsülésére, védelmére még nem került sor.

Jelen stratégiában inkább a kulturális értékek jellegét igyekeztünk felvázolni, az értékek térségi jelentőségét próbáltuk érzékeltetni. Nem győzzük hangsúlyozni, hogy a stratégia szempontjából a kulturális értékek megőrzésének, fejlesztésének környezeti feltételei a kritikusak, és éppen ez az a terület, ami legjobban, illeszkedik a tanulmány gondolatmenetébe.

13. A természeti értékeket fenyegető nagyobb beruházások gyakorlatilag mind a Duna fejlesztésével függnek össze. Ezen veszélyek kellő mélységű tárgyalása a Duna Komplex Program tárgya, melynek ökológiai részének lezárulása 2007. szeptemberében várható.
14. A szennyvízkezelés és a hulladéklerakók kérdése az infrastrukturális fejlesztésekről szóló stratégia tárgyát képezték. Ugyanez vonatkozik a regionális hulladéklerakók rendszerének ismertetésére.
15. A települések fejlődésében fellelhető jellegzetességekkel részben a területfejlesztési és infrastrukturális stratégiának, részben a közlekedési stratégiának kellett foglalkoznia.
16. Az árvizek hatása pl. az ivóvízellátásra szintén fontos kérdés, ez azonban szorosan összefügg az árvízvédelem kérdéskörével, ami viszont nem volt tárgya jelen stratégiának. Javasoljuk, hogy az ivóvíz problémája hangsúlyosabban jelenjen meg az infrastrukturális stratégiában, amelynek az ivóvízhálózatokkal kiemelten kellett foglalkoznia.
17. Az ipari parkok környezetre gyakorolt hatása érdekes kérdés, erről a stratégiakészítés folyamán sok szó esett. Hatásuk elméletileg pozitív (nem pedig veszélyforrás), az eddig elkészült ipari parkok megítélése viszont inkább negatív. Két probléma jelentkezik, az egyik környezeti jellegű (pl. erre Dorog térsége), a másik a fenntarthatósággal függ össze, eredetük azonban közös. Az ipari parkok létesítésének célja, a park üzemeltetőjének üzleti tervei alapvetően meghatározza, hogy környezeti-fenntarthatósági értelemben mennyire lesz „sikeres” az adott létesítmény. Ha a helyi kis- és középvállalkozások számára kívánnak megfelelő munkakörnyezetet biztosítani, akkor a hatás egyértelműen pozitív, hiszen a vállalkozások jelenleg nagyon nagy arányban üzemelnek lakott területen belül (Vácott, Esztergomban, Szentendrén és a többi agglomerációs településen többször hangoztatott probléma). Jelenleg azonban sajnos csak nagyobb, külföldi vállalatok hazai leányvállalatai képesek megfizetni a bérleti díjat (példa erre Vác, Rétság), ez pedig a jelentős regionális forgalom növelő hatás miatt a fenntarthatatlanság irányába mutat.
18. A környezeti monitoring ötlete a térségben már sokszor felmerült. Ezek közös jellemzője, hogy konkrét problémát szerettek volna ezek segítségével közelebb vinni a megoldáshoz (Vácott a cementgyár szennyezését, Esztergomban a város kedvezőtlen földrajzi okozta kumulált légszennyezést szerették volna kezelni). Egységes monitoring rendszert ezekre az igényekre alapozni nem lehet. Először a környezeti monitoring céljai és keretét kellene a térség érintett szervezeteinek közösen meghatározni. Ennek megvalósulását próbáltuk elősegíteni a Dunakanyar Környezeti Tanácsra, a környezeti tanácsadó irodák kibővítésére és a működő Natúrpark megalakítására vonatkozó javaslatainkkal.
19. A tömegturizmus környezeti szempontból nem tekinthető offenzív stratégiai elemnek. Nem ismerünk olyan speciális, az adott térségre jellemző adottságot, ami a tömegturizmus környezetre gyakorolt, ismert hatásait mérsékelné, sőt éppen ellentétes következtetést vontunk le a turizmus célterületeinek megközelíthetőségéből, illetve a megközelíthetőség fejlesztési elképzeléseiből. Nem érthető, hogy a szolgáltatási háttérrel és egyéb infrastrukturális adottságokat miért kellene offenzív elemként figyelembe venni jelen stratégiában is. Ha megvizsgáljuk a tömegturizmus meglévő infrastruktúráját, láthatjuk, hogy jelenlegi formájában (azaz további fejlesztések nélkül) egyáltalán nem alkalmas arra, hogy elfogadható környezeti terhelést okozva növekedjen a térségbe látogatók száma.
20. A megújuló energiában nem látunk térségspecifikus lehetőségeket. Általánosságban a teljes magyar gazdaságnak és társadalomnak előnybe kellene részesíteni a megújuló erőforrásokat, de ebben a térségben nem reális elképzelés, hogy ez adja a fenntartható fejlesztés egyik, a térségi szereplőktől függő pillérét.

21. A működő Eurorégiókról a stratégia előkészítő szakaszában annak ellenére sem rendelkezünk elég ismerettel, hogy pl. a Vág-Duna-Ipoly Eurorégió már 1999 óta létezik. A munka során az Eurorégiók nyújtotta lehetőség sem a megrendelő sem a projektvezető részéről nem merült fel, így a stratégia felépítésénél nem tudtuk figyelembe venni. A stratégia céljait és problémákat mindenesetre kiegészítettük az Eurorégiókra történő hivatkozással.
22. A 10. fejezetben kért módosítás arra irányult, hogy a stratégia odaillő prioritási területei legyenek feltüntetve az illeszkedési pontoknál. A javaslat nem érthető, hiszen a prioritások csak az anyag legvégén kerülnek megfogalmazásra, így feltüntetésük – hely hiányában magyarázat nélkül - két fejezettel korábban mindenképpen zavaró.
23. A reális és az összes többi forgatókönyv megítélése nyilvánvalóan szubjektív. Sikeres stratégia esetén az optimista forgatókönyv érvényes, a részlegesen megvalósított, vagy esetleges teljes egészében megvalósított, de kevésbé jól „eltalált” stratégia esetén a reális forgatókönyv bekövetkezése várható. Ebből a szemszögből nem látjuk indokoltnak módosítani a reális forgatókönyvben foglaltakat.
24. Bár a DTFT-nek van környezetvédelmi kérdésekkel foglalkozó bizottsága, az átfogó környezeti kérdésekkel, az erre kapott szakértői válaszokkal kapcsolatban többször fordult elő bizonytalanság. Véleményünk szerint a környezeti kérdések olyan mértékben bonyolultak, ugyanakkor olyan jelentőségűek, hogy egy külön testület létrehozása inkább megfelelő súlyt adna a kérdéskörnek mintsem gyengítené a közös szándékot. Elképzelésünk szerint a Dunakanyar Környezeti Tanács nem a DTFT-vel egy szinten lévő, annak hatáskörének egy részét átvevő, hanem egyfajta tanácsadó testület (szakmai szűrő) lenne.
25. Említésre került, hogy a II. prioritásnál az egységes környezeti monitoring-rendszert fel kell tüntetni. Ezt inkább az I. prioritási területen, a 4. intézkedésnél érezzük beilleszthetőnek. Mivel ezzel kapcsolatban korábban fenntartásokat fogalmaztunk meg, az adott intézkedésnél csak utalunk ennek távolabbi jelentőségére.
26. A fenntartható erdőgazdálkodásban, a természetközeli erdőgazdálkodási módszerek alkalmazásában már most is élen járnak a térség erdőgazdálkodói. A rekreációs igények kielégítése szintén példaértékű, ha a többi erdőgazdasággal hasonlítjuk össze a térségben működőket. Amiért mégis külön prioritásként megjelent a fenntartható erdőgazdálkodás további erősítése, az a szintén példátlan mértékű társadalmi nyomás ami a gazdálkodókra hárul. Véleményünk szerint az erdőgazdálkodás a még egyre növekvő igények kiszolgálásában a jelenlegi szervezeti keretek között már nem sokat tehet, ezért érdemes elkezdni egy nagyobb területekre kiterjedő, az eddigi jól bevált módszereken alapuló új rendszer kialakítását. Az új rendszer lényege tehát nem a „még szakmaibb” gazdálkodás kialakítása, hanem az integráció és az ágazatok, érintett szervezetek, társadalmi csoportok közötti, még az eddigiéknél is szorosabb együttműködés.
27. Az M0-s környűri problémaköre, mint a térségi elképzelések felett álló állami nagyberuházás jogszabályokkal kellően „alábástyázott” esete megegyezés alapján nem tartozik a stratégiába.
28. A prioritásokra vonatkozó további javaslatokat hosszas mérlegelés után elvetettük. A településkép-védelem, a tájképvédelem, a természetvédelem jelentőségét nem lehet túlbecsülni, ezeket azonban nem az elsősorban önkormányzati kezdeményezésre megszülető jelenlegi stratégiának kell kezelnie. Véleményünk szerint ezek egy része településszintű kérdés, másik részét pedig önálló szakstratégiában kell kidolgozni.